

A GLOBALIZÁCIÓ RENDÉSZETI KIHÍVÁSAI

„Hajt az idő gyorsan - rendes útján eljár –
Ha felülünk, felvesz, ha maradunk, nem vár;”
(Arany János: Toldi Estéje)

Mára egyértelműen világossá vált, hogy a globalizáció minden napjaink részévé lett, ez alól nem tud senki kibújni. Sok-sok jelenségnél, például az üzletekben, amikor márkás, vagy modern elektronikai termékeket vásárolunk sokszor szemben találkozunk a tényekkel, hogy a gyártó országnál Kína, vagy más ázsiai ország van feltüntetve, a vásárlók szitokszóként emlegetik a globalizációt. Mára közhelynek számít, hogy ami nem kínai termék, az hamis. Az is természetessé vált, hogy a tévécsatornákat hiába váltogatjuk, nagy többségben amerikai (egy kaptafára legyártott vígjáték vagy thriller) filmekkel találkozunk. Joggal tehetjük fel a kérdést: ez a globalizáció, vagy ez is a globalizáció eredménye?

Véleményem szerint a globalizáció sokkal több ennél, egy hosszú nemzetköziesedési folyamat, amelynek csak sejtethetjük a végállomását, de pontosan nem tudjuk megjósolni, pedig jó néhányan vállalkoztak rá. Mint például Robert Reich, aki a következőket jóslta meg 1991-ben: *„ebben az évszázadban már nem lesznek nemzeti termékek, vagy technológiák, sem nemzeti vállalatok, sem nemzeti iparágak. Nem lesznek nemzetgazdaságok sem, abban az értelemben, ahogyan ma látjuk. Majdnem minden termelési tényező - tőke, technológia, gyárak, és felszerelések - könnyedén mozognak majd a határokat átszelve, és az amerikai gazdaság kifejezés tartalom nélkülivé válik, mint ahogyan az amerikai vállalat, az amerikai tőke, az amerikai termékek, és az amerikai technológia kifejezés is. Hol gyorsabban, hol talán látványosabban, de hasonló változás játszódik le a többi országban is.”*⁶⁹ Azt hiszem, az amerikaiak lennének legjobban felháborodva, ha 2013-ra eltűntek volna a nemzeti termékeik, iparágaik. Ez mellett úgy gondolom a Bill Clinton egykori munkaügyi minisztere nagyvonalakban helyesen vázolta fel a jövőt. Robert Reich hyper globalista nézőpontot képviselő mellett fontos megemlíteni David Heldet, aki a szkeptikusok álláspontját képviseli, szemben a hyper globalistákkal, és véleménye szerint: *„azokat, akik a jelenlegi globalizációt egy létező és meghatározó jelentőségű történelmi folyamatnak tartják, azaz a (hyper) globalistákat, és azokat, akik úgy gondolják, hogy a globalizáció csupán egy csekély magyarázó erővel rendelkező ideológiai és társadalmi konstrukció, vagyis a szkeptikusokat.”* A globalizáció értelmezésénél úgy gondolom számunkra legnagyobb segítséget Anthony Giddens meghatározása adja, amely szerint: *„a globalizáció a világot átfogó társadalmi kapcsolatok intenzitásának növekedése, amely révén távoli helyek úgy kapcsolódnak össze egymással, hogy az egyik helyen bekövetkező eseményeket sok kilométernyi távolságban lejátszódó folyamatok befolyásolják, és viszont.”* Giddens szerint, korunkban a térbeli és időbeli jelenlétet megkövetelő, 'szemtől szembe' kölcsönhatása csökken, ugyanakkor egyre inkább előtérbe kerülnek a hely és az idő kötöttségeitől elszakadó gazdasági, társadalmi kapcsolatok. Korunkban természetessé vált, hogy az internet, mobil kapcsolattartás nem igényel személyes jelenlétet az üzletkötés,

⁶⁹ Robert B. Reich: The Work of Nations. Alfred A. Knopf, New York, 1991. 3. o.

vagy más hagyományos tevékenység végzése. (pl. pénzügyek intézése, utalások..stb) A globalizáció lényege pedig éppen ez a változás. A hely és az idő kötöttségeitől elszakadó interakciók teszik lehetővé azt, hogy a földrajzi helyek, valamint az ott található szereplők közötti kapcsolatok, kölcsönös függérendszer is, globális léptékűvé szélesedjenek. A világ tulajdonképpen egy nagy faluvá zsugorodott, ahol mindenki függ mindentől, mindenkitől. Ma nem szabad azt mondani, hogy ami az USA-ban, vagy Kínában történik, az messzi van, és nem érinthet bennünket Európában, vagy Magyarországon. Gondoljunk a thaiföldi árvízre, amely miatt az ott mikro chipek gyártása egy időre leállásra kerültek, ezáltal elmaradtak a Japánba való beszállítások, amelynek következtében az európai autógyártásra gyakorolt közvetlen hatása nagyon rövid időn belül bekövetkezett. A fenti bevezető után vázlatosan a globalizáció főbb jelelemzői következők:

- a világ összekapcsoltsága,
- a növekedési kényszer erősödése,
- gazdasági, kulturális homogenizáció, fogyasztói társadalom,
- a gazdasági polarizáció, a jövedelmi különbségek növekedése,
- a gazdasági, politikai hatalom koncentrációja a demokratikusan ellenőrzött szférán kívül,
- túlnépesedés erősödése,
- környezeti, szociális problémák erősödése,
- állampolgári jogok eróziója,
- az információs és kommunikációs technológiák fejlődése, gyorsulása.

Az elmúlt két évszázadban lezajlott ipari forradalmak következtében szinte teljesen átalakultak a társadalmak, az emberek szokásai. Mára természetessé vált, hogy a Föld bármely pontjáról bárki elérhető. A tanulmánynak nem célja, hogy a globalizációt részletesen elemezze, mert ezt terjedelmi korlátok miatt nem is teheti, de a rendészeti kihívások bemutatásához, megértéséhez fontosnak tartom az áttekintését. Így fontos megemlíteni, hogy az adatátviteli forradalom következtében bárki rendelkezhet a legújabb, legmodernebb informatikai eszközzel, amelynek használatát akár bűncselekmények elkövetésére is fordíthatja. A ipari-technológiai forradalom következtében mára elérhetővé váltak az autók, a repülés, a márkás sport, divat, vagy egyéb eszközök. Ugyanakkor ugyanezen folyamat eredményeként mára az illegális felhasználók számára szinte akadály nélkül megnyílt a márkás termékek hamisítása, tömeges előállítás és forgalmazása. Mindez egyrészt (azon túl, hogy bűncselekmény) sérti a eredeti gyártók, és licenc tulajdonosok érdekeit, megtéveszti az igényes vásárlót, azon túl sok esetben (például a hamis gyógyszer termék előállításánál) a személyek biztonságát is veszélyezteti.

Az ipari forradalmak, a folyamatosan fejlődő világ velejárója, hogy a sok olyan új jelenséggel találkozunk, amelye korábban ismeretlen volt, ezért ezek új kihívásokat, egyben a bűnözők számára új lehetőségeket jelentenek. Míg korábban a pénz megjelenése egyes bűnözőket a pénz hamisítására ösztönzött, ma a bankkártya elterjedésével, a bankkártya hamisítás, vagy annak felhasználásával való visszaélés jelent egyes bűnözői körök számára mozgási terepet. A globalizáció emblemikus terméke a mobil telefon, és az internet. Mára szinte mindenki rendelkezik mobil telefontal, lappal, és internet kapcsolattal, amelyen intézi magán hivatali, és pénzügyeit, vásárlásokat bonyolít le vele. Ez ugyanakkor a legmodernebb bűnözői jelenségeknek is a melegágya. Egyben megsokszorozta személyes adataink biztonságának fontosságát. Ugyanezen jelenség, a mobil kapcsolattartás jelentős segítséget nyújt a szervezett bűnözésnek a céljaik elérésben. Pl. a bűncselekmény

elkövetésében résztvevők tevékenység koordinálásában, kapcsolattartásban. A bűncselekmény kiötlőjének, irányítójának nem szükséges a cselekmény helyszínen tartózkodni, (sőt a Föld bármely pontján élhet a szervezett bűnözői kör vezetője, a csapat hálózat kiterjedhet több országra, kontinensre) a cselekmény végrehajtását meg tudja szervezni, irányítani, és különböző térinformatikai eszközökkel módjában áll ellenőrizni.

A fentiek úgy gondolom jól példázzák, hogy az új jelenségek, új kihívásokat hoztak magukkal, ami a rendészet terén is azonnal jelentkezik. Véleményem szerint a XXI. század globalizált világában a rendészet, bűnüldözés előtt a következő kockázatok, kihívások állnak:

- A világ összekapcsoltságából adódóan a szervezett bűnözés felerősödése, a cyber bűnözés folyamatosan új lehetőségeket jelent a bűnözés elitjének számító cyber bünszervezeteknek. Így az adathalászkok, amelynek célja, hogy minél rövidebb idő alatt a lehető legtöbb, anyagi haszonszerzés céljára jól használható adatokat megszerezzenek különböző módon. Például e-mail,⁷⁰ SMS küldésével, internet alapú telefonálásra (VoIP) épülő csalással. Továbbá trójai programok⁷¹ küldése. A „határok nélküli és arctalan” számítógépes⁷² bűnözés, ami már önmagában sajátos és egyedi bűnüldözési kihívásokat teremt.⁷³ Továbbá új, de sajnos egyre elterjedtebb lehetőséget biztosít az internet a gyermekek online szexuális zaklatására.
- A nemzetköziesedés, a személyek, a munkaerő szabad áramlásának térnyerése, és az Észak- Dél közötti eltérő életminőség miatt: a migráció, amely évente több száz milliós vándorlást jelent a földön. A migráció, amelynek megvalósulására mára rátelepedett az embercsempészség, prostitúció, gyermekkereskedelem, szervezett bűnözés, és más kiemelt bűncselekmények, amely kezelése, ellene való küzdelem, a világ összes államának rendészeti szervei számára az egyik legnagyobb kihívás. A rendészeti szervek számára megnehezíti a küzdelmet, hogy a migrációban negatív szerepet játszó szervezett bűnözés jelentős anyagi hasznot húz, amely révén hozzájuthat a legmodernebb informatikai, okmányhamisító eszközökhöz.
- Az ipari-technológiai forradalmak, fejlődés következtében mára szinte korlátlan lehetőség áll rendelkezésre bármilyen termék, okmány, valuta...stb kiváló minőségű, (szinte az eredetivel azonos) hamisítására. Így a termékek, okmányok beazonosítása komoly nehézségek elé állítja a szakembereket. A tömegtermékek esetén az átlag fogyasztó számára reménytelen az eredeti és a hamis termék közötti

⁷⁰ Az adathalászat egyik legegyszerűbb, talán legkedveltebb módszere, hogy hamisított e-mail címről figyelmeztető e-mailt küldenek egy adott bank nevében, majd jelszóváltoztatást kérnek (vagy PIN kód azonosítást?), mely segítségével már be is tudnak hatolni a gondatlan, megtévesztett felhasználó bakszámlájára. E módszer továbbfejlesztett változata hogy a megtévesztett felhasználót e-mailben küldött link megadásával egy adott weboldalra irányítják, amely az adott bank, hitelintézet, internetes kereskedés honlapjának tökéletes másolata. ezt követően már egyszerű számukra a helyzet, és végrehajthatják a bűncselekményt, azaz vásárolhatnak, pénzt utalhatnak át, stb... a gondatlan felhasználó számlájára.

⁷¹ A recept egyszerű, mivel mindannyian netezünk, netezés közben különböző fájlokat töltünk le, így a nagyméretű adatcsomaggal együtt egy kicsi, nem kért trójai program észrevétlenül landol a gépünkön. Ez a trójai program, miután már „megtelepedett” könnyedén kezeli a bankművelet, amely révén az indított utalás a célbankszámla számát kicserélésével a csaló bankszámlájára érkezik

⁷² Egy példa a sok közül: az interneten keresztül, összehangolt „művelet” keretében néhány óralefordítása alatt 26 ország bank automatáiból mintegy 45 millió dollár értékű készpénz eltulajdonítása.

Forrás: Interpol konferencia (ORFK) 2013.05.16

⁷³ Elhangzott: Interpol konferencia (ORFK) 2013.05.16.

különbség felismerése, ami számára akár végzetes is lehet. (például élelmiszer, gyógyszer termék vásárlása esetén)

- Bár a terrorizmus születése nem köthető a globalizációhoz, de annak napjainkban történő Földünk bármelyik pontján bekövetkezéséhez a nagyobb lehetőséget biztosít a globális világ.
- Globális felmelegedés hatására bekövetkezett katasztrófák, veszélyhelyzetek rendészeti kihívásai. Például árvíz, migráció, édesvíz hiány.
- Földünk népessége a XX. században megháromszorozódott, mára túljutott a hétmilliárdmodik lakoson. A kialakult demográfiai krízis, illetve a szegénység a világ számos országában jelentős kihívás elé állította az adott ország politikai vezetését, és társadalmi konfliktusokat generált, illetve a jövőben generálni fog.
- A környezeti ártalmak fokozódása és a gazdasági esélytelenség növekedés következtében kialakult veszélyhelyzetek, katasztrófák rendészeti feladatai.
- A globalizáció zászlóshajói a TNC-k, multinacionális vállalatok átalakították a gazdasági erőtereket, jelentős politikai befolyásokra tettek szert, amely által meggyengítették a nemzetállamok befolyását, akaratát.

Következtetések, ajánlások

A globalizációs folyamatok ellen ma nagyon nehéz fellépni, ezért ki kell használni annak előnyeit, illetve a biztonság érdekében felkészíteni az embereket a globalizációs veszélyekre. jelentős felvilágosító munkát, bűnmegelőzési tevékenységet kifejtteni annak érdekében, hogy az emberek vigyázzanak személyes adataikra, megfelelő óvatossággal használják a világhálót, és körültekintően tájékozódjanak a modern fizetési eszközök alkalmazása során. Főleg a gyermekek⁷⁴ körében lényegesebben többet kell tenni a számítógép helyes alkalmazása, és az internet biztonságos felhasználása tekintetében.

Különösen nagyobb hangsúlyt kell helyezni a határokon, kontinenseken átnyúló rendészeti együttműködésre, melynek alapja a rendészeti erők idegen nyelvi és informatikai felkészítése. *„Az Interpol és a más ágazati hatóságok közötti együttműködés és tevékenységeik összehangolása mind az Európai régióban, mind annak határain túl elengedhetetlen a XXI. századi, globális természetű és határokon átívelő bűnözéssel szemben.”*⁷⁵

Az Interpol konferencián elhangzott jövőre vonatkozó megállapítások:

- Az Interpol Lőfegyverek Elleni Program keretében kialakított eszközök használatának optimalizálása,
- A bűncselekményekből származó javak és vagyon visszaszerzésére tett határokon átnyúló intézkedések elősegítése,
- A számítógépes bűnözés terén az Interpol és Europol közötti együttműködés fokozása,
- A nemzetközi rendőri együttműködés bűnügyi adatbázisok közötti interoperabilitáson alapuló együttműködés fokozása.⁷⁶

⁷⁴ Tanulják meg az Internet használatát. Midőn ismerik a veszélyeket, szabályokat tudnak alkotni és alkalmazni. Hozzanak létre szülői hálózati csoportokat. Beszéljenek más szülőkkel és számítógép eladókkal erről a témáról. Lásd Németország, ahol az alapiskola 1-4 osztályában ez kiemelt figyelmet kap.

⁷⁵ Elhangzott: Interpol konferencia (ORFK) 2013.05.16.

⁷⁶ Uo.

A jobb együttműködés, a nyelvi nehézségek leküzdése érdekében mindenképp szükséges lennie a rendészetben is egy „erasmushoz hasonló” program megvalósítására, ahol minden rendőr, rendvédő számára biztosítani lehetne 1-3 hónapos nemzetközi gyakorlatot.

Felhasznált irodalom:

1. Bernek Ágnes, Koncz István, Lamm Vanda: Az új világrend és az emberi jogok – globalizáció komplex hatásai. Miniszterelnöki Hivatlat-MTA, Stratégiai kutatások 2008-2009. Kutatási jelentések, Budapest
2. Bernek Ágnes (szerk.): A globális világpolitikai földrajza. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2005
3. Bodonyi Ilona: Rendészeti politológia I. RTF, Budapest, 2007. 1-50. o.
4. Bukovics István: A természeti és civilizációs katasztrófák elleni védekezés rendészettudományi elemzése. Előtanulmány az átfogó Rendészeti Stratégia társadalmi vitájához. Budapest, 2008.
5. Cséfalvay Zoltán: Globalizáció 1.0, 2.0. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest, 2004.
6. Deák Péter: A GLOBALIZÁCIÓ ÚJ ERŐSZAKFORMÁI http://publikon.hu/application/essay/297_1.pdf (Letöltés ideje: 2013. 07. 01.)
7. Finszter Géza: A rendészeti rendszer alkotmányos és közjogi alapjai számú előtanulmány az átfogó rendészeti stratégia társadalmi vitájához. Budapest 2008. 193. o.
8. Főrizs Sándor: „Rendészeti kihívások – németországi válaszok” Konferencia előadás anyaga Pécs 2013.
9. Földes Gy.-Inotai A.: A globalizáció kihívásai és Magyarország, Napvilág Kiadó, 2003
10. Hegyaljai Máttyás: Az Europol új jogi alapja. Konferencia előadás anyaga. Pécs, 2013.
11. Kónya Csaba: Terrorizmus – biztonság a globalizáció tükrében. Korunk 2005. Augusztus 1-5. o.
12. Ritecz György Kockázat elemzés mint a kihívások megismerésének alapja. Konferencia előadás anyaga Pécs, 2013
13. Sallai János (szerk.): Gazdaságföldrajzi és gazdaságtörténeti alapok. Székesfehérvár 2010. 337. o.
14. Teke András A változásokkal összefüggő kihívások kezelésének tipizálható problematikája korunk rendészetében, Konferencia előadás anyaga. Pécs, 2013
15. Varga János: A rendészeti kooperáció, koordináció és monitoring jelentősége. Határrendészeti Tanulmányok 2012/2. szám 5-7. o.
16. Varga János: A schengeni eszme uniós biztonsági rendszerré válásának kiteljesedése és távlatai. Zbornik z medzinárodnej vedeckej konferencie. Postavenie Schengenského acquis v systéme politik Európskych spoločstiev. Bratislava, 2008. 77-89. o.